

คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด: การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

New Generation Back to Hometown: Creating a Network of Local

Innovators for Local Hometown Community Development

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี¹ พรทิพย์ เกศตระกูล^{2*} และ นาฏนภางค์ โพธิ์ไพจิตร³

Phramaha Nuntawit Kaewbooddee¹, Porntip Gadetragoon^{2}*

and Nadnapang Phophichit³

¹สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา 13170

¹ Buddhist Research Institute, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya 13170, Thailand

²คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา 13170

² Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya 13170, Thailand

³วิทยาลัยพุทธศาสนานานาชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จ. พระนครศรีอยุธยา 13170

³ International Buddhist Studies College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya 13170, Thailand

*Corresponding author: Email: porntipg@gmail.com

(Received: August 6, 2024; Revised: November 25, 2024; Accepted: February 28, 2025)

Abstract: This This research aims to: (1) study the factors that facilitate the formation of a network of local innovators for Hometown community development; (2) develop a model for establishing such a network; and (3) propose strategies for expanding the network of local innovators to support Hometown community development. This is a mixed-methods study that employed in-depth interviews, focus group discussions, and participatory activities. Data was collected from 23 key informants and a sample of 20 participants. Data analysis involved qualitative content analysis and quantitative T-tests. The results revealed that internal factors such as gratitude, clear life goals, positive thinking, perseverance, and creativity were crucial for fostering a network of local innovators. External factors included family support, mentorship, knowledge networks, community cooperation, and social capital. The developed network model comprises three main components: strength analysis, implementation, and network building. The motivational activities significantly enhanced participants' self-belief and clarity of goals.

Keywords: Creating a network, local innovators for local hometown, community development

บทคัดย่อ: งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ 2. พัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ 3. นำเสนอแนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การเสวนากลุ่ม การจัดกิจกรรม เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 23 คน และกลุ่มตัวอย่าง 20 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 23 คน และกลุ่มตัวอย่าง 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา และข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ T-test ผลการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ พบว่า ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายในตัวบุคคล ประกอบด้วย การมีความกตัญญูต่อบุคคลที่มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ มีความคิดสร้างสรรค์ 2) ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย การสนับสนุนจากครอบครัว การมีกลยุธมิตร การมี

เครือข่ายความรู้ ความร่วมมือของชุมชน ทูทางสังคมในชุมชนพื้นที่ รูปแบบการสร้างเครือข่ายที่พัฒนามี 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง การลงมือทำ และการสร้างเครือข่าย กิจกรรมเสริมสร้างแรงบันดาลใจส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในตนเองและมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย นวัตกรรมรักษถิ่น การพัฒนาชุมชน

คำนำ

การพัฒนาชุมชนผ่านนวัตกรรมเป็นหัวข้อที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ที่กำลังมาพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง นโยบายรัฐบาลที่ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม เช่น ไทยแลนด์ 4.0 เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การให้ความสำคัญกับนวัตกรรมไม่เพียงแต่ช่วยบ่มเพาะนวัตกรรมรุ่นใหม่ในท้องถิ่น แต่ยังสอดคล้องกับกระแสการ "คืนถิ่น" ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งนำไปสู่โครงการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่กลับไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่นแทนการใช้ชีวิตในเมือง (Suvetwethin, 2016) การสนับสนุนจากครอบครัวและชุมชนมีผลต่อความสำเร็จของนวัตกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในเรื่องของการสร้างความร่วมมือและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนา (Vaseenonta *et al.*, 2008) นวัตกรรมรักษถิ่นหมายถึงคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นที่สร้างนวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน โดยมีลักษณะเป็น "Insider" ที่เข้าใจปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าคนภายนอก (Kumsubha, 2019) อย่างไรก็ตาม การสร้างเครือข่ายสำหรับสนับสนุนนวัตกรรมยังเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเครือข่ายช่วยเพิ่มความเข้มแข็งและความสามารถในการแพร่กระจายนวัตกรรม (Bootsaenkhon and Ruangmontri, 2023) ทั้งนี้การผสมผสานองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้ากับแนวคิดสมัยใหม่ยังถือเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดยองค์ความรู้ท้องถิ่นช่วยให้เกิดการปรับตัวและการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ ตัวอย่างเช่น การพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจชุมชนกับความยั่งยืน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน (Phuanpoh and Pasunon,

2021) งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่น โดยเลือกศึกษา 2 พื้นที่ที่มีบริบทและผลลัพธ์แตกต่างกัน ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง และวิสาหกิจชุมชนผงน่วยาลัน ที่ประสบปัญหาในการสร้างความร่วมมือ การศึกษาในสองพื้นที่นี้จะช่วยลดอคติจากการศึกษาในพื้นที่เดียว และทำให้เข้าใจถึงความหลากหลายของปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรมในชุมชน

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อหาปัจจัยที่ส่งผล และนำมาพัฒนารูปแบบและกิจกรรม จากนั้นใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และยืนยันรูปแบบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 ท่าน เพื่อให้ได้ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ผลที่ได้คือ โครงร่างรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสำรวจพื้นที่และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ท่าน โดยการสำรวจพื้นที่ 2 พื้นที่ ได้แก่ วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง และบ้านไร่โออรุณระนอง และเลือกจัดสนทนากลุ่มที่วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง เนื่องจากมีเหมาะสมสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผลที่ได้คือ รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ นำมาบูรณา

การและพัฒนางิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ระยะที่ 3 การวิจัยเชิงมาด้วยการจัดกิจกรรมเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาชุมชนเชิงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน ที่วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง จังหวัดระนองพื้นที่ โดยกลุ่มตัวอย่างทำแบบประเมินก่อนและหลังการจัดกิจกรรม

ระยะที่ 4 การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสำรวจพื้นที่และการเสวนากลุ่ม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 ท่าน ที่วิสาหกิจชุมชน ผังน้ำยางโล้น สกลนคร เพื่อยืนยันรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

ผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรม คนรุ่นใหม่ ที่สร้างสรรค์นวัตกรรมท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนพื้นที่ ผู้เชี่ยวชาญจัดโครงการคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด ผู้นำชุมชนอำเภอ กะเปอร์ จังหวัดระนอง และ จังหวัดสกลนคร รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 23 ท่าน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับมัธยมขึ้นไป ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน อ.กะเปอร์ จังหวัดระนอง ที่สนใจสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างนวัตกรรมและการพัฒนาชุมชนพื้นที่ จำนวน 20 คน **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม ชุดกิจกรรมเสริมสร้างพลังใจในการสร้างนวัตกรรม แบบวัดความพลังใจและการเห็นคุณค่าในตนเอง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงพินิจ (face validity) ความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อคำถาม โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน สำหรับเครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำแบบวัดด้านพลังใจ

และการเห็นคุณค่าในชีวิตของ Gadetragoon (2022) ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีการตรวจสอบคุณภาพ และการทดลองใช้มาแล้ว มีค่า IOC ที่ 1.0 และค่าความเชื่อมั่นที่ 0.958 นำมาเลือกข้อคำถามที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้ข้อคำถาม 20 ข้อ จากข้อคำถามทั้งหมด 80 ข้อ (Gadetragoon *et al.*, 2023)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการบันทึกเทป การจดบันทึก และทำการถอดเทป สรุปเนื้อหา ประเด็นสำคัญ ข้อมูลเชิงปริมาณ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ของ Denzin (1978) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนาม และการใช้ผู้วิจัยหลายคนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ ยังใช้เทคนิค QDAT Knowledge (quality data analysis technic) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก โดยเริ่มจากการสร้างโค้ดจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ จากนั้นจึงจัดกลุ่มโค้ดที่เกี่ยวข้องกันเพื่อสร้างธีม และตีความหมายของธีมที่ได้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับข้อมูลจริง ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และใช้ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่าง

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษายืนยันที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ได้ดังนี้
 - 1.1 ปัจจัยภายในตัวบุคคลที่เอื้อต่อการ

สร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย การมีความกตัญญูกตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และมีความคิดสร้างสรรค์

วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ก่อตั้งโดย คุณหนู๋ ธัญย์ปวิวัฒน์ เศรษฐภัทรวาทิน คุณหนู๋เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการทำงานธุรกิจ แต่ด้วยความที่มีรากฐานมาจากครอบครัวเกษตรกร ทำให้มีความผูกพันกับวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ระนอง ความกตัญญูกตเวทีต่อครอบครัวและบ้านเกิด ทำให้คุณหนู๋มีเป้าหมายและความมุ่งมั่น ที่ต้องการสร้างความแตกต่างและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรของไทย โดยเฉพาะโกโก้ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูง ท่านได้นำความรู้และประสบการณ์ด้านการเกษตรมาประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาสายพันธุ์โกโก้ให้มีคุณภาพดี และขึ้น ใช้ความอดทนทำงานอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่หันมาปลูกโกโก้เป็นอาชีพหลัก ไม่เพียงแต่ปลูกโกโก้ ท่านยังเรียนรู้และพัฒนา และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแปรรูปโกโก้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ชาเปลือกโกโก้ ผงโกโก้ ถ่านจากฝักโกโก้ ในช่วงแรกที่เริ่มคิดนวัตกรรมย่อมต้องเจออุปสรรคมากมาย คุณหนู๋เล่าว่า ในอดีตราคาโกโก้ในตลาดโลกมีความผันผวนสูง และในบางช่วงเวลา ราคาอาจตกต่ำมากจนเกษตรกรขาดทุน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการปลูกต่อ คนในชุมชนจึงหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่มีราคาดีกว่า เช่น ยางพารา ปาล์มน้ำมัน คุณหนู๋ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก ทั้งการพัฒนาสายพันธุ์โกโก้ให้มีคุณภาพดีขึ้น การแปรรูปโกโก้ต้องใช้งบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย รวมถึงการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดที่หลากหลาย เพื่อให้ชุมชนเห็นถึงภาพความสำเร็จในอนาคต ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางลิ้น คุณ ศราพร งามแสง ผู้ร่วมก่อตั้งวิสาหกิจ เห็นด้วยว่า สิ่งที่เป็นโอกาสของทางวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางลิ้น คือ การมีความคิดเชิงบวก ความคิดสร้างสรรค์ และความ

เพียร เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางลิ้น ยังมองว่าผงน่วยเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพ จำกัดแค่กลุ่มเล็กๆ ไม่มีการทำการตลาด ทำให้ไม่มียอดขายเข้ามาอย่างต่อเนื่อง สมาชิกเริ่มไม่กำลังใจในการทำต่อ ผลการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านมีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับความคิดเห็นที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ เช่น คุณสุรพงษ์ ปัญญา มั่ง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร และคุณ พรชิต ศรีบุญจิต ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโกโก้กรีน ฟาร์ม บางนอน, นายกสมาคมเครือข่ายพัฒนาสังคม, รองประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดระนอง ที่กล่าวถึงปัจจัยภายในด้านความกตัญญูกตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และการมีความคิดสร้างสรรค์

1.2 ปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย การสนับสนุนจากครอบครัว การมีกลยุธยมิตร การมีเครือข่ายความรู้ ความร่วมมือของชุมชน และทุนทางสังคมในชุมชนพื้นที่

นอกเหนือจากปัจจัยภายในที่ตั้งคนรุ่นใหม่ให้กลับมาพัฒนาบ้านเกิด ปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ โดยเฉพาะครอบครัวที่เป็นทั้งกำลังใจ เป็นผู้สนับสนุน ให้การช่วยเหลือในการสร้างนวัตกรรมและเครือข่ายนวัตกรรมให้เกิดขึ้น การเกิดขึ้นของวิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ได้รับกำลังใจจากครอบครัวที่ต้องย้ายจากกรุงเทพกลับมาที่ระนอง มาเริ่มต้นใหม่ด้วยการศึกษาหาความรู้ และนำพาตนเองเข้าไปอยู่ในเครือข่ายความรู้ต่าง ๆ วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง ภายใต้การนำของคุณหนู๋ ธัญย์ปวิวัฒน์ เศรษฐภัทรวาทิน ถือเป็นตัวอย่างที่น่าสนใจในการนำองค์ความรู้มาพัฒนาชุมชนและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์โกโก้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าถึงเครือข่ายความรู้ที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนให้ธุรกิจเติบโตอย่างยั่งยืน คุณหนู๋ มีการเชื่อมต่อกับนักวิชาการ นักวิจัย และ

ผู้เชี่ยวชาญด้านโกโก้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยให้เข้าถึงองค์ความรู้ด้านการปลูก การแปรรูป และการตลาดโกโก้ที่ทันสมัย มีการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สถาบันวิจัยต่าง ๆ ทำให้ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุน เทคโนโลยี และนโยบาย ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตร การเข้าร่วมโครงการสนับสนุนและพัฒนาคลัสเตอร์ SME ปี พ.ศ. 2564 ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองได้รับเลือกให้เป็นผู้ประกอบการคลัสเตอร์ หรือ CDA (cluster development agent) ของกลุ่มคลัสเตอร์โกโก้ภาคใต้ เช่นเดียวกับ คุณตัม นิพนธ์ ภิรา เกษตรกร ตีไชน์เนอร์ ผู้ออกแบบและปลูกความสุข เพื่อบ้านเกิดที่รัก ผู้ก่อตั้ง Pila farm studio ที่เกิดจากความต้องการที่จะกลับไปดูแลบ้านเกิด และนำความรู้ที่ได้เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน คุณตัมได้เห็นศักยภาพของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในพื้นที่เพชรบูรณ์ แต่ยังขาดช่องทางในการเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้น จึงตัดสินใจนำความรู้ด้านการตลาดและแบรนด์ดังที่ได้เรียนรู้มา พัฒนาแบรนด์ Pila farm studio ขึ้นมา และก่อตั้ง วิสาหกิจชุมชนพิลาฟาร์มสตูดิโอ เพื่อเป็นช่องทางในการส่งเสริมสินค้าเกษตรของชุมชน คุณตัมได้ความรู้จากการเข้ากลุ่มเครือข่าย Young smart farmer และเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด Pila farm studio ได้รับรางวัลธุรกิจสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมของภูมิภาคอาเซียน (The Asean's best creative business award 2022) เช่นเดียวกับ คุณโอวา ธนาวัฒน์ จันนิม หรือที่หลาย

คนรู้จักกันในชื่อ "โอวา กระเทียมขายข้าว" เป็นลูกชานาจากจังหวัดสุรินทร์ ที่เข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ ช่วงที่เกิดการระบาดของโควิด-19 ทำให้คุณโอวาตกงาน จึงตัดสินใจกลับบ้านเกิด กลับมาอยู่บ้านเดือนสองเดือนแรก ๆ ชาวบ้านมาถามว่าทำไมไม่กลับมาอยู่บ้าน ตกงานมาเกาะพ่อแม่กินหรือ แม่ก็บอกว่ากลับมาพักก่อน คุณโอวาเล่าว่า พ่อแม่คุณโอวา คอยให้กำลังใจ เป็นสิ่งที่ทำให้คุณโอวาลุกขึ้นสู้ คุณชญาณิศ นนทธรรม เกษตรอำเภอกุฉินารายณ์ ให้ความเห็นเช่นเดียวกันว่า สิ่งทีวิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโล้นต้องพัฒนาคือ การเข้าไปเป็นสมาชิกเครือข่ายความรู้ และการสร้างความร่วมมือในชุมชน ซึ่งสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโล้น คุณ ศราพร งามแสง มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน

2. ผลการพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และกระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ โดยนำผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาเอกสาร นำมาบูรณาการเป็น รูปแบบคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด: การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีรายละเอียดตาม Figure 1 ดังนี้

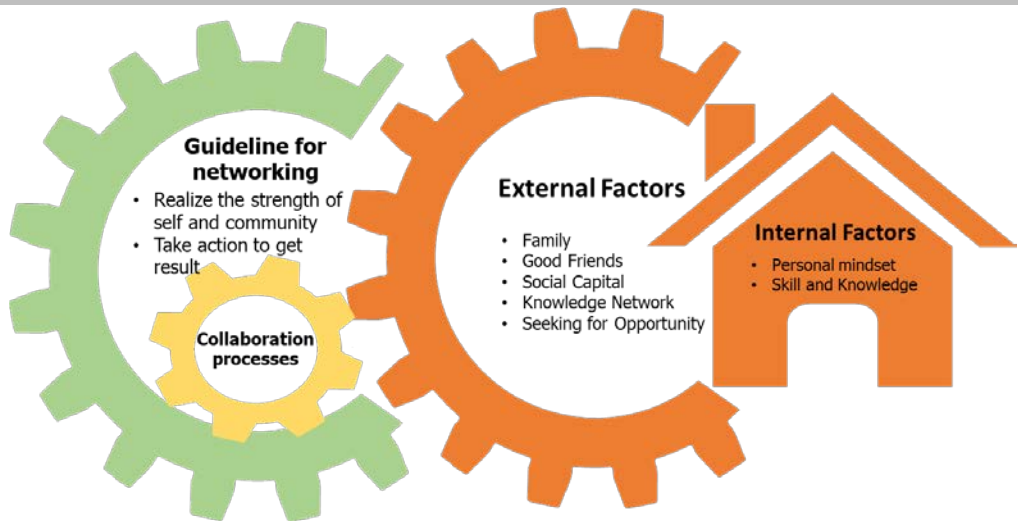

Figure 1. A model of new generation back to hometown: creating a network of local innovators for local hometown community development

รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยแวดล้อม แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ และกระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

1. ปัจจัยภายในตัวบุคคล สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกได้แก่ ศักยภาพของบุคคลทางด้านจิตใจ ที่มีความกตัญญูต่อเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายาม และมีความคิดสร้างสรรค์ อันเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างนวัตกรรม และส่วนที่สอง ได้แก่ทักษะและความรู้ การมีความรู้ความสามารถ เช่น ด้านเทคโนโลยี การตลาด การบริหารจัดการ และนำมาบูรณาการกับทุนทางสังคมที่ จะช่วยให้สามารถนำนวัตกรรมไปใช้ได้จริง

2. ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ 2.1. การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว 2.2. การมีกัลยาณมิตร 2.3. การสนับสนุนจากสังคม ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ 2.3. ปัจจัยด้านทรัพยากรและทุนที่มีอยู่ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม 2.5. การมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์

3. แนวทางการสร้างเครือข่าย ได้แก่

3.1. การวิเคราะห์จุดแข็งของนวัตกรรมและชุมชนพื้นที่ การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชน และบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนนวัตกรรม ดร. นรินทร์ชิตา ศิลประชาวงศ์กรรมการบริหาร บริษัท ทรพรเจริญ ฮีโน่ อันดามัน ระนอง กล่าวว่า การพัฒนารุรกิจจากจุดแข็งของชุมชน เป็นแนวทางที่น่าสนใจ และมีความยั่งยืนสูง เช่นเดียวกับ คุณ นิพนธ์ พิลา และ ผศ.ดร. ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ ที่กล่าวว่าการเข้าใจถึงบริบทของชุมชน ซึ่งรวมถึงทรัพยากรที่มีอยู่ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน และความต้องการของตลาด จากนั้นจึง นำจุดแข็งของชุมชนมาผสมผสานกับ ความสามารถและความสนใจส่วนบุคคล เพื่อสร้างสรรค์ธุรกิจที่ตอบโจทย์ทั้งความต้องการของตลาดและความต้องการของชุมชน 3.2. การลงมือทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จเล็ก ๆ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้คนในชุมชนเกิดความสนใจ และอยากมีส่วนร่วม เกิดเป็นเครือข่ายนวัตกรรมในชุมชน คุณ ธันย์วัฒน์ เศรษฐภัทรวาทิน ประธานวิสาหกิจชุมชนโกโก้ ระนอง ผู้ก่อตั้งบริษัท คาเคาโอ-โกโก้ จำกัด มองว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการลงมือทำ ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็น การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สนับสนุนและนัก

ลงทุน ทำให้ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมในการขยายผลโครงการไปสู่ระดับที่ใหญ่ขึ้นด้วย 3.3 การมีกระบวนการสร้างความร่วมมือ ด้วยการสร้างแรงบันดาลใจ และทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน คุณ สุริย์พร สรรพกุล นักวิชาการพัฒนาชุมชน และ คุณชญาณี นนทธรรม มีความเห็นว่า การสร้างแรงบันดาลใจเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดและการสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาและก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ ไปได้ ผลการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านเห็นด้วยกับรูปแบบคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด: การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ที่พัฒนาขึ้น

4. แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืน ได้แก่ การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความยืดหยุ่นและการปรับตัว การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และการสร้างรายได้เพื่อชุมชน

คุณเอ วรินทร์ ธนุทองสัมพันธ์ หนึ่งในผู้ริเริ่ม Sunday craft market กล่าวถึง ปัญหาหลักที่เผชิญ คือ ช่องว่างระหว่างรุ่น ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษากิจกรรมพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ คนรุ่นใหม่มักมีความคิดที่แตกต่างและต้องการนำเทคโนโลยีหรือวิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ แต่คนรุ่นเก่าอาจมีความกังวลและไม่เปิดรับสิ่งใหม่ ๆ ทำให้เกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน คนรุ่นใหม่ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวและยืดหยุ่น คุณเอใช้หลักการ design thinking โดยการนำเสนอแนวคิดที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ทำให้คนในชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วม และอยากที่จะเป็นส่วนหนึ่งใน

การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ คุณหนุ่ย วิสาห์กิจชุมชนโกโก้ระนอง มุ่งเน้นการให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้กับทุกคนในชุมชน ประโยชน์ที่ได้กับชุมชนเป็นสำคัญ ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและเครือข่าย เช่นเดียวกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเรือง มุศิริ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยพระนคร และคุณ ยุทธนา งามสิทธิ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงนัวยางไถ่น ที่ให้ความคิดเห็นว่า โอกาสของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผงนัวยางไถ่น คือการสร้างพลังบวกให้เกิดกับสมาชิกและชุมชน การแสดงให้เห็นว่าชุมชนได้ประโยชน์อย่างไร และต้องเรียนรู้มองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ โดยไม่ยึดติดกับความคิดเดิม ๆ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ พัฒนาเป็นโปรแกรมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ เป็นกิจกรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มองเห็นจุดดีของตนเอง และโอกาสในการพัฒนานวัตกรรมให้กับชุมชนพื้นที่ โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดก่อนและหลังร่วมกิจกรรม ผลการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรม ในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ พบว่า ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการเสริมสร้างแนวคิดการสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความเพียรพยายาม การมีเป้าหมาย และการเสริมสร้างเครือข่าย ของกลุ่มตัวอย่าง ระยะก่อนการทดลองและหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมและรายด้าน ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตัวแปรที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การมีเป้าหมาย อันดับต่อมาคือ มีความเพียรพยายาม ดังแสดงใน Table 1

Table 1. Compare the average scores for innovation creation concepts in spatial community development. Overall and each aspect of the pre-experimental period and post-experimental period in the experimental group

Questions about	Period	Mean	S. D	t	P Value
Creativity	Pre-test	3.58	0.50	-2.90	.009
	Post-test	3.79	0.50		
Self Esteem	Pre-test	3.34	0.52	-4.395	.000
	Post-test	3.61	0.56		
Perseverance	Pre-test	3.71	0.42	-4.212	.000
	Post-test	4.04	0.47		
Having Goal	Pre-test	3.78	0.47	-3.563	.002
	Post-test	4.11	0.59		
Network Strengthening	Pre-test	3.44	0.51	-3.681	.002
	Post-test	3.80	0.58		
Total	Pre-test	3.56	0.48	-3.750	.000
	Post-test	3.87	0.54		

*Statistically significant at the 0.05 level **Statistically significant at the 0.01 level

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

ปัจจัยภายในได้แก่ การมีความกตัญญู กตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และมีความคิดสร้างสรรค์ ความกตัญญู กตเวที นำมาซึ่งการมีเป้าหมายที่ชัดเจน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Pasri *et al.* (2021) ที่ศึกษาเป้าหมายชีวิตของนักเรียนในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยพบว่า การมีเป้าหมายชีวิต ช่วยให้การดำเนินชีวิตอย่างผู้มีพลัง และมีทิศทาง เต็มไปด้วยความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง ความเพียรส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรม ให้เป็นรูปธรรมเป็นอย่างมาก ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากครอบครัว การมีกัลยาณมิตร การมี

เครือข่ายความรู้ ความร่วมมือของชุมชน และทุนทางสังคมในชุมชนพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชรินทร์ วะสินนท์ ที่ทำการวิจัยเรื่องคนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า เจื้อนไขปัจจัยที่มีผลให้ คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของคนรุ่นใหม่ การมีอุดมการณ์ความเชื่อที่มั่นคง การมีช่องทางการสร้างรายได้ และมีการพึ่งพาตนเองได้ (Vaseenonta *et al.*, 2008)

2. การพัฒนารูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

รูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ประกอบด้วย ปัจจัยภายในตัวบุคคล ปัจจัยแวดล้อม แนวทางการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

และกระบวนการสร้างความร่วมมือเพื่อส่งเสริมการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ มีความสอดคล้องกับ งานวิจัยของภานนท์ คุ่มสุภา (Kumsubha, 2019) ที่ระบุว่าปัจจัยภายใน เช่น ความมุ่งมั่นและความคิดสร้างสรรค์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน นอกจากนี้ การมีเครือข่ายที่เข้มแข็งยังช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Suwetwethin, 2016)

3.แนวทางการขยายเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่

แนวทางการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย การวิเคราะห์จุดแข็งของนวัตกรรมและชุมชนพื้นที่ การตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนและบทบาทของตนเองในการขับเคลื่อนนวัตกรรม การลงมือทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จ และกระบวนการสร้างความร่วมมือด้วยการสร้างคุณค่าให้ชุมชน การสร้างแรงบันดาลใจ ช่วยให้สามารถสร้างเครือข่ายชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลวิจัยของ ภัฏญญานัฐ บุตรแสนโคตร และ กาญจน์ เรืองมนตรี ที่พบว่า การสร้างเสริมความเข้มแข็งของเครือข่ายความร่วมมือของโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย การตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ และภาวะผู้นำของกรรมการเครือข่าย (Bootsaenkhrot and Ruangmontri,

2023) และงานวิจัยของ ภควรรณ ปัทมสุวรรณ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมแก้ปัญหา ร่วมลงมือทำ และร่วมตัดสินใจ ส่งผลทางบวกต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Puttamasuwan, 2016)

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การสังเคราะห์องค์ความรู้ โดยการนำรูปแบบที่ได้จากผลการวิจัยมาบูรณาการ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ โดยปัจจัยภายในตัวบุคคล ใช้ H-Human factors ปัจจัยแวดล้อมด้านการมองหาโอกาส ใช้ O: Opportunity แนวทางการขยายเครือข่ายด้วยการสร้างรายได้เพื่อชุมชน ใช้ M: Money การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน ใช้ E: Environment การลงมือทำให้เกิดผล ใช้ T: Taking Action กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม ใช้ O: Ownership การเรียนรู้และพัฒนา ใช้ W: Wisdom และการขยายเครือข่ายความร่วมมือ ใช้ N: Networking สรุปความรู้ที่ได้จากงานวิจัย คนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด: เครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ออกมาเป็นโมเดลที่เข้าใจง่าย โดยใช้ตัวย่อภาษาอังกฤษว่า HOMETOWN ซึ่งย่อมาจากคำว่า Human, Opportunity, Money, Environment, Taking Action, Ownership, Wisdom และ Networking มีรายละเอียดดัง Figure 2

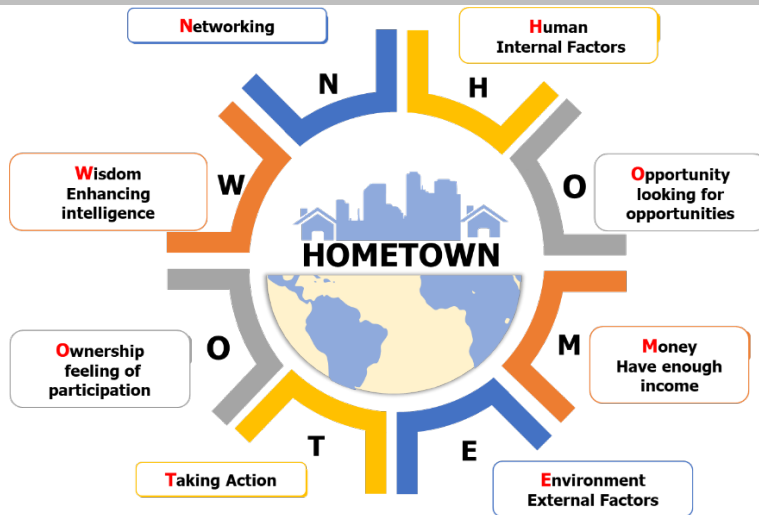

Figure 2. Hometown model

Hometown model อธิบายได้ดังต่อไปนี้

H: Human (ปัจจัยด้านบุคคล) ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคลที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมในชุมชนพื้นที่ ประกอบด้วย การมีความกตัญญู กตเวที มีเป้าหมายชีวิตชัดเจน มีความคิดเชิงบวก มีความเพียรพยายามไม่ย่อท้อ และมีความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิสรา ใจชื่อ ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้นำเชิงนวัตกรรม ได้แก่ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมุ่งมั่นพากเพียร และความคิดสร้างสรรค์ (Jaisue, 2019) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง มีจุดเริ่มต้นมาจากความกตัญญูทั้งต่อครอบครัวและชุมชน ทำให้คุณหนูตัดสินใจพาครอบครัวกลับบ้านเกิด และตั้งเป้าหมายที่จะสร้างระนองให้เป็นแหล่งปลูกโกโก้ที่ดีที่สุด การมีเป้าหมายชีวิตชัดเจน ส่งผลให้คุณหนูไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ ที่ต้องเจอ ใช้ความรู้ทางด้านการตลาดที่ตนเองมีผนวกกับการมีความคิดเชิงบวก มาพัฒนาแผนงานของวิสาหกิจอย่างสร้างสรรค์ ด้วยการสร้างร้านค้าโกโก้ระนอง และศูนย์เรียนรู้ขึ้นในบริเวณ ทำให้วิสาหกิจชุมชนเป็นที่รู้จัก และสามารถนำพาการปลูกโกโก้ขยายผลไปทั่วประเทศได้ประสบความสำเร็จ ในขณะที่วิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโหล้น มองเห็นโอกาสในการปรับแนวคิดการตลาดของ

สินค้าให้ทันสมัยและตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น การเสวนากลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโหล้นมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น

O: Opportunity (โอกาส) คือการมองหาโอกาสอย่างสร้างสรรค์ ในการพัฒนาชุมชน เข้าใจปัญหาและความต้องการของชุมชน มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีร โชติ สัตตาคม และคณะ ที่พบว่า การเป็นผู้นำการนวัตกรรมชุมชน ต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองเห็นปัญหาของชุมชนอย่างจริงจัง (Sattakom *et al.*, 2023) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนอง มองเห็นโอกาสจากการศึกษาตลาดโกโก้ที่เติบโตสูงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งระนองยังมีสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกโกโก้เป็นอย่างมาก ในขณะที่เกษตรกรขาดความมั่นใจและขาดศักยภาพในการแปรรูปผลโกโก้สด ทำให้วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองพัฒนาระบบการแปรรูปครบวงจร พร้อมทั้งการเปิดรับซื้อผลโกโก้สดจากผู้ปลูกที่มีการทำข้อตกลงร่วมกัน ส่งผลให้การปลูกโกโก้ขยายและเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโหล้น การเสวนาครั้งนี้ช่วยให้ผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผงน้อยยางโหล้น ได้พบและพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งเกษตรชุมชน และพัฒนาชุมชน

เป็นครั้งแรก และมองเห็นโอกาสในการนำผลิตภัณฑ์ไปร่วมออกงานชุมนุมเพื่อสร้างการรับรู้ของสินค้าให้มากขึ้น

M: Money (รายได้) การมีรายได้เพียงพอเป็นแรงจูงใจที่ท่าคนรุ่นใหม่สามารถที่จะสร้างเครือข่าย และขับเคลื่อนให้เกิดพลังในความร่วมมือด้วยการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตของพื้นที่ เมื่อคนในชุมชนรู้สึกถึงคุณค่าของนวัตกรรม จะเป็นแรงบันดาลใจให้ทำงานประสานกันได้ เกิดเป็นความสามัคคี เป็นพลังเครือข่ายชุมชน การผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และการขยายเครือข่ายต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ ชินินทร์ วะสินนท์ ที่พบว่าเงื่อนไขปัจจัยที่มีผลให้คนรุ่นใหม่สามารถอยู่กับชุมชนท้องถิ่นได้ ประกอบด้วย การมีรายได้และการมีชุมชนเข้มแข็ง การมีช่องทางการสร้างรายได้ และมีการพึ่งพาตนเองได้ (Vaseenonta *et al.*, 2008) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองสร้างรายได้ทั้งจากการมีคาเฟ่ การขายต้นพันธุ์โกโก้ และผลิตภัณฑ์จากผงโกโก้ที่มีความหลากหลาย เช่น ชาจากเปลือกเมล็ดโกโก้ ถ่านจากเปลือกผลโกโก้ ทำให้ชุมชนมีการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงบัวลายไล่น ยังมีส่วนสำคัญที่จำกัด ผู้นำวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกที่ทำอยู่เห็นด้วยว่าการที่ยอดขายน้อยและไม่มียอดอย่างต่อเนื่อง ทำให้ขาดแรงจูงใจในการดึงดูดคนรุ่นใหม่มามีส่วนร่วม จึงขาดแนวคิดใหม่ ๆ ให้กับวิสาหกิจชุมชน

E: Environment (สภาพแวดล้อม) ได้แก่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม รวมถึงครอบครัว เพื่อน และคนในชุมชน ที่ช่วยเกื้อกูล ส่งเสริม ให้กิจกรรมของวิสาหกิจดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ อีริชิต สัตตาคม และคณะ ที่พบว่า ความร่วมมือและการสนับสนุนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรมเพื่อสังคม (Sattakom *et al.*, 2023) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากครอบครัวด้วย

ความรักความเข้าใจ ทำให้สามารถย้ายครอบครัวซึ่งมีลูกชายวัยเรียนจากกรุงเทพกลับมาที่ระนอง การร่วมพูดคุยกับเพื่อน ๆ และนำเสนอวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ทำให้ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากเพื่อน ๆ ทั้งที่กรุงเทพฯ และคนในชุมชนเป็นอย่างดี วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองจึงสามารถทำการตลาดได้ในวงกว้าง ทั้งการออกบูธในกรุงเทพฯ การมีส่วนร่วมในการประชุมที่สำคัญของจังหวัดระนอง จนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ในจังหวัดระนอง ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงบัวลายไล่น ยังขาดการสร้างความร่วมมือกับชุมชน การเสวนาจากงานวิจัยนี้ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนผงบัวลายไล่น ได้ประสานงานกับองค์กรภาครัฐในพื้นที่ เพื่อการสร้างโอกาสทางการตลาดในอนาคต

T: Taking Action (การลงมือทำ): การลงมือทำและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม จะช่วยให้คนในชุมชนเห็นภาพและเข้าใจถึงความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับผลการวิจัยจากโครงการ "การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน" ในปี 2023 ได้แสดงให้เห็นว่าการลงมือทำและสร้างผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมในชุมชน (Pomsen, 2020) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองเริ่มต้นจากการปลูกโกโก้ในพื้นที่เล็ก ๆ ของตนเอง และขยายไปถึงการแปรรูปผลโกโก้สดจนเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างยอดขายได้ แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ทางด้านเศรษฐกิจ เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และความเชื่อมั่นให้กับคนในชุมชนในการหันมาปลูกโกโก้ ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงบัวลายไล่นก็เช่นกันมีการศึกษาและลงมือทำอย่างต่อเนื่อง และได้รับความช่วยเหลือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครในการการพัฒนาผลิตภัณฑ์ จนได้เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผ่านมาตรฐาน และได้รับใบอนุญาตจดทะเบียนอาหาร โดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข

O: Ownership (การมีส่วนร่วม): คือ กระบวนการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วม

ร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ จันทรศรี สิมสินธุ์ และคณะ พบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญคือการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participatory Decision-making) ของสมาชิกในชุมชน กระบวนการดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริงและมีความยั่งยืน (Simsin *et al.*, 2023) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองมีเป้าหมายที่จะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับชุมชน และต้องการให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า การสร้างปฏิสัมพันธ์และเข้าถึงชุมชนเป็นแรงจูงใจที่ทำให้คนในชุมชนให้ความร่วมมือช่วยกันพัฒนาส่งเสริม วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและองค์กรภาครัฐในพื้นที่ และได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนึ่งในสถานที่เยี่ยมชมในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจรที่จังหวัดระนองในปี 2566 แสดงให้เห็นถึงพลังในการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางโล้น ยังจำกัดการมีส่วนร่วมเพียงแค่กลุ่มสมาชิกเดิม ๆ และมองเห็นโอกาสในเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชนให้มากขึ้น

W: Wisdom (การเสริมสร้างปัญญา): ด้วยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การนำองค์ความรู้จากหลากหลายแหล่งมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ จันทรศรี สิมสินธุ์ และคณะ พบว่า การสร้างชุมชนของตนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตอย่างเหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (Simsin *et al.*, 2023) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายความรู้ด้านการปลูกและการแปรรูปโกโก้ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการต่อยอดและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย และมีเครือข่ายผู้ปลูกโกโก้ทั่วประเทศ ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางโล้น เห็นด้วยว่าเป็นโอกาสของวิสาหกิจเป็นอย่างมาก

N: Networking (การสร้างเครือข่าย): การสร้างและการขยายเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน จากสังคมเล็ก ๆ ไปสู่ระดับประเทศ สอดคล้องกับผลการงานวิจัยของน้ำฝน กันมา ที่พบว่า การสร้างและการขยายเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมในชุมชน (Gunma, 2017) วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองมีการเชื่อมโยงทั้งกับเครือข่ายผู้ปลูกโกโก้ทั่วประเทศ และเครือข่ายคนรุ่นใหม่รักบ้านเกิด มีการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้ ที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนโกโก้ระนองมองเห็นโอกาสที่จะผลักดันผลิตภัณฑ์โกโก้ไปในตลาดต่างประเทศ ในส่วนของวิสาหกิจชุมชนผงน่วยางโล้นมองเห็นโอกาสในการสร้างเครือข่ายกับชุมชนและองค์กรในพื้นที่เพื่อยกระดับการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืน

สรุป

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าปัจจัยภายในที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นในการพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่ ได้แก่ ความภาคภูมิใจต่อเวที เป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน ความคิดเชิงบวก ความเพียรพยายาม และความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่ปัจจัยภายนอกประกอบด้วย การสนับสนุนจากครอบครัว กัลยาณมิตร เครือข่ายความรู้ ความร่วมมือของชุมชน และทุนทางสังคมรูปแบบการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมรักษถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน โดยรวมถึงการสร้างคุณค่าให้ชุมชน การสร้างแรงบันดาลใจ และการระดมความคิด แนวทางการขยายเครือข่ายประกอบด้วย การเรียนรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความยืดหยุ่น การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และการสร้างรายได้เพื่อชุมชนองค์ความรู้จากการวิจัยนี้สามารถเป็นแนวทางให้คนรุ่นใหม่พัฒนานวัตกรรมเพื่อชุมชน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปรับใช้และขยายผลสู่ชุมชนอื่นได้

เอกสารอ้างอิง

- Bootsaenkhot, K. and K Ruangmontri. 2023. The guideline development for empowering cooperative networks in small schools under the office of Mahasarakham Primary Educational Service Area 3. *Journal of Buddhist Philosophy Evolved* 7(2): 290-303. (in Thai)
- Gadetragoon, P., S. Srikrueadong and K. Phoowachanathipong. 2023. Mind empowerment for authentic life value of adolescent based on Buddhist psychology. *Journal of Buddhist Psychology* 8(1): 30-42. (in Thai)
- Gunma, N. 2017. Development of a collaborative network model enhancing basic education quality: A case of Phayao Model. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruet University* 3(2): 103-115. (in Thai)
- Jaisue, N. 2019. Guidelines for development: Characteristics of innovative leaders. *Humanities and Social Sciences Journal* 38(4): 47-62. (in Thai)
- Kumsubha, B. 2019. New generation of local innovator and the diffusion of innovation in their community. *Dhurakij Pundit Communication Arts Journal* 13(2): 258-299. (in Thai)
- Luthans, F. and C. M. Youssef. 2004. Human, social, and now positive psychological capital management: Investing in people for competitive advantage. *Organizational Dynamics* 33(2): 143-160.
- Pasri, P., K. Balthip, A. Apichato and A. Buapet. 2021. Purpose in life among students in southern Thailand. *Songklanagarind Journal of Nursing* 41(1): 104-114. (in Thai)
- Pomsen, C. 2020. Research and development of community innovation for enhancing the potential and strength of communities in Kanchanaburi. Project Report. <https://pmua.or.th/research/a13f630017/>. (in Thai)
- Phuanpoh, Y. and P. Pasunon. 2021. Community innovation linking community economy to sustainability. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University* 8(2): 35-40. (in Thai)
- Puttamasuwan, P. 2016. Development of a community participatory model for Chaiyaphum ecotourism management: A case study of Mor Hin Khao. *Journal of Community Development and Life Quality* 4(2): 235-248. (in Thai).
- Sattakom, T., W. Duangudom and K. Yossakrai. 2023. Factors affecting the success of social innovation village development in Muang Chang Community, Nan Province. *Journal of Rajanagarindra*, 20(2): 1-15. (in Thai)
- Simsin, C., P. Boonthongtheng and T. Nakhunsong . 2 0 2 3 . Community innovation for lifelong learning. *Journal of Education and Community Development* 6(1): 45-60.

Suветwethin, D. 2016. “Brave people return to their hometowns” to develop their hometowns. (Online). Available: <https://shorturl.at/6n9Xp> (October 18, 2024). (in Thai).

Vaseenonta, C., S. Chaochaikong and T. Kunwong. 2008. Next generation and sustainable local management. Research report Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon. (in Thai)
